

Дубок В. М.
студентка, Львівський національний університет ім. Івана Франка
Скоморович І. Г.
к. е. н., доцент кафедри банківського і страхового бізнесу
Львівського національного університету ім. Івана Франка

ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Анотація. У статті досліджено сутність та основні функції валютного ринку. Проаналізовано тенденції функціонування валютного ринку України у 2012 році. Виділено основні перешкоди розвитку валютного ринку України та запропоновані шляхи вдосконалення проведення валютних операцій суб'єктами валютного ринку.

Ключові слова: валютний ринок, готівковий валютний ринок, безготівковий валютний ринок, валютні операції, валютні інтервенції, іноземна валюта.

Dubok V. M.
Student, Ivan Franko Lviv National University
Skomorovych I. G.
PhD in Economics,
Associate professor of bank and insurance business chair, Ivan Franko Lviv National University

BANK ACTIVITIES IN THE FOREIGN EXCHANGE MARKET IN UKRAINE

Abstract. In the article the nature and basic functions of the exchange market were explored. The trends at the foreign exchange market of Ukraine in 2012 were analyzed. The barriers of development of Ukrainian exchange market were selected and ways to improve currency transactions were proposed.

Key words: foreign exchange market, spot currency market, cashless currency market, currency transactions, spot interventions, foreign currency.

JEL Classification: G 21, F 31

Дубок В. М.
студентка, Львовский национальный университет им. Ивана Франко
Скоморович И. Г.
к э.н., доцент кафедры банковского и страхового бизнеса
Львовского национального университета им. Ивана Франко

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ БАНКОВ НА ВАЛЮТНОМ РЫНКЕ УКРАИНЫ

Аннотация. В статье исследовано сущность и основные функции валютного рынка. Проанализированы тенденции функционирования валютного рынка Украины в 2012 году. Выделены основные преграды развития валютного рынка Украины и предложены пути совершенствования проведения валютных операций субъектами валютного рынка.

Ключевые слова: валютный рынок, рынок наличной валюты, безналичный валютный рынок, валютные операции, валютные интервенции, иностранная валюта.

Вступ. Щораз активніша інтеграція України у світове співробітництво обумовлює необхідність ретельного дослідження функціонування її валютного ринку, який забезпечує взаємозв'язок між вітчизняною та світовою економічною системою. Постійна взаємодія на ньому зовнішніх та внутрішніх чинників призводить до миттєвої зміни валютних курсів, прагнень продавців і покупців валюти реалізувати свої потреби. Тому дослідження питань організації валютного ринку України є актуальним.

Дослідженням валютної системи та валютного ринку займалися багато вітчизняних економістів-дослідників, а саме: О. Барановський, О. Береславська, А.

Гальчинський, А. Грищенко, А. Демківський, О. Дзюблюк, Б. Івасів, А. Крючкова, Б. Лапчук, В. Міщенко, О. Мозговий, О. Петрик, М. Савлук. Теоретичні та практичні аспекти досліджень валютних операцій висвітлені у працях таких вчених, як І. Жиглей, С. Левицька, С. Маслова, О. Пруський та ін.

Постановка завдання. Метою написання статті є виокремлення основних засад функціонування та обґрунтування шляхів удосконалення валютного ринку України.

Результати. Валютний ринок є основною сферою взаємодії суб'єктів валютних відносин та однією з головних форм забезпечення світових господарських зв'язків здійснення міжнародних інвестицій і торгівлі.

На даний момент саме розвиток валютних ринків є одним з ключових чинників ефективного функціонування світової економіки та міжнародної торгівлі. В умовах глобалізації економічних процесів швидкість та ефективність міжнародних розрахунків, які здійснюються на основі своєчасного обміну іноземних валют, є необхідним підґрунтям міжнародного обороту товарів, послуг, робіт і капіталів.

Операції з валютними цінностями та розрахунки в іноземній валюті займають провідне місце у банківському бізнесі. На сучасному етапі розвитку банки обслуговують не лише експортерів й імпортерів, а й величезні міжнародні потоки капіталів, виступають безпосередніми учасниками операцій на внутрішньому та зовнішньому валютних ринках. Це в свою чергу забезпечує зміцнення ринкових перетворень в національній економіці, впливаючи на всі аспекти життя суспільства.

У процесі нашого дослідження слід звернути увагу на тлумачення поняття валютного ринку. Незважаючи на тривале існування валютних ринків, які беруть свій початок ще з часів Античності, коли почали розвиватися валютно-обмінні операції, до сьогодні не існує єдиного тлумачення даного поняття. Так, можна знайти такі визначення даного терміну:

- валютний ринок – це система економічних відносин, що виникають при здійсненні операцій з купівлі-продажу іноземної валюти за курсом, що формується на основі попиту й пропозиції [2, с. 46];

- валютний ринок – це сфера економічних відносин, які проявляються в здійсненні операцій з купівлі-продажу іноземної валюти та розміщенні тимчасово вільних валютних коштів, а також операцій з інвестування валютного капіталу [5];

- валютний ринок – це інституційний механізм (сукупність установ і організацій – банків, валютних бірж, інших фінансових інститутів), що забезпечують розвиток валютних ринкових механізмів [12, с. 175];

- валютний ринок – це механізм, за допомогою якого встановлюються правові та економічні взаємовідносини між споживачами і продавцями валют [4, с. 321];

- валютний ринок – це сектор грошового ринку, на якому урівноважуються попит і пропозиція на такий спеціальний товар, як валюта; сукупність спеціальних інститутів і механізмів, які у взаємодії забезпечують можливість вільно продавати та купувати валюту [11, с. 245];

- валютний ринок – система економічних і правових відносин між споживачами, продавцями валюти та державою з приводу купівлі-продажу іноземних валют, банківських металів, платіжних документів і цінних паперів в іноземних валютах, а також здійснення кредитно-депозитних та інших операцій з валютою [14, с. 245].

Беручи до уваги наведені тлумачення, сформульовані вітчизняними науковцями, пропонуємо власне визначення досліджуваного поняття: валютний ринок – це певний економічний простір, на якому покупці та продавці валютних цінностей купують та продають їх за встановленою під дією попиту і пропозиції ціною.

Поняття валютного ринку як економічної категорії стоїть поруч разом з іншими

видами ринків, але його специфікою є об'єкт торгівлі, а саме валюта й платіжні документи, виражені в іноземній валюті, а також ціна, яка виражена обмінним курсом, що складається під впливом попиту й пропозиції на ту чи іншу валюту.

Сутність валютного ринку можна також розглядати через призму його учасників, визначивши таким чином інституційно-організаційну структуру. З інституційного погляду валютний ринок – це сукупність уповноважених банків, інвестиційних компаній, бірж, брокерських контор, які здійснюють операції з валютними цінностями. Умовно учасників валютного ринку можна поділити на дві групи, а саме – ті, хто здійснюють валютні операції на професійній основі, та ті, хто користуються послугами перших [2, с. 50].

Організаційний підхід передбачає поділ валютного ринку на два сегменти: біржовий та позабіржовий (міжбанківський). Біржовий ринок – це організаційно сформований та постійно функціонуючий валютний ринок у вигляді валютної біржі. А позабіржовий ринок – це сукупність операцій, пов'язаних з обміном іноземної валюти, які здійснюються банками та іншими фінансовими установами без участі посередників. Слід також зазначити, що НБУ є важливим учасником валютного ринку, який визначає організаційну структуру валютного ринку України, організовує торгівлю на ньому та здійснює вплив на інших учасників [2, с. 50].

З технічного погляду валютний ринок – це сукупність комунікаційних систем, що об'єднують між собою банки різних країн, які здійснюють міжнародні розрахунки та інші валютні операції. Інтенсивний розвиток системи електронного зв'язку зробив валютний ринок глобальним, тобто таким, який функціонує 24 години на добу і охоплює всі регіони світу [2, с. 51].

Залежно від обсягів торгівлі валютою і сфери поширення валютних операцій валютний ринок можна також поділити на внутрішній та міжнародний. Внутрішній валютний ринок – це біржовий та позабіржовий валютний ринок, який функціонує та охоплює сукупність валютних операцій, що здійснюються банками і валютними біржами, в межах однієї країни.

Міжнародним валютним ринком є валютний ринок, який охоплює валютні ринки всіх країн. Це глобальний ринок обміну провідних валют, який функціонує цілодобово й операції здійснюються децентралізовано. Переважна частка валютних угод на ньому здійснюється безпосередньо між банками з використанням електронних засобів зв'язку [2, с. 53].

На нашу думку, за формою валюти, якою торгують, валютний ринок доцільно класифікувати на готівковий ринок та ринок безготівкових операцій. Безготівковий валютний ринок – це ринок, на якому торгують безготівковою валютою, що становить залишки на рахунках в іноземній валюті. Необхідні платежі здійснюються з одного банківського рахунка на інший засобами бухгалтерських проведення. Готівковий валютний ринок представляю собою фізичний рух валюти в просторі. При цьому підвищуються витрати на транспортування, охорону, страхування, зберігання валюти тощо.

Але в сучасних умовах поділ ринків має умовний характер, оскільки валютний ринок останнім часом дедалі більше набуває організаційної цілісності у світовому масштабі.

Сутність та значення валютного ринку знаходить безпосереднє своє відображення у його функціях, основними з яких є [2, с. 48]:

- 1) мінімізація ризику, пов'язаного з коливанням обмінних курсів іноземних валют, шляхом формування відповідних механізмів для розподілу цього ризику між різними суб'єктами ринку;
- 2) своєчасне здійснення міжнародних розрахунків через обмін валют різних країн і переказу коштів через міжнародні платіжні операції банківських установ;

3) диверсифікація валютних резервів підприємств, банків, держави шляхом своєчасного обміну одних валют на інші та формування портфеля валютних вкладень із найстійкіших валют;

4) отримання прибутку учасниками ринку у вигляді різниці, яка виникає при обміні іноземних валют унаслідок коливання обмінних курсів;

5) забезпечення можливості реалізації валютної політики, спрямованої на державне регулювання економічних процесів на національному рівні, а також узгодження відповідних регулятивних заходів у рамках світового господарства.

Оскільки об'єктом купівлі-продажу на валютному ринку є валютні цінності, то нами було також виділено такі функції, як формування валютних курсів на іноземну валюту та банківські метали під дією попиту та пропозиції, акумулювання тимчасово вільних коштів суб'єктів, які мають їхній надлишок, та здійснення інвестицій шляхом відкриття валютних рахунків та проведення за їхньою допомогою торгів з метою отримання доходу.

Упродовж 2012 року зовнішні умови ведення економічної діяльності для України залишалися неспокійними, однак Національний банк забезпечував стабільність грошової одиниці України. Одночасно зберігалася прогнозована ситуація на валютному ринку. Так обмінний курс гривні за безготівковими операціями з початку року знизився на 1,14% – до 8,1203 грн/дол. США. На готівковому сегменті валютного ринку гривня за операціями з продажу населення доларів США за період січень-вересень знецінилась на 1,10% – до 8,1542 грн/дол. США.

Більшість операцій з купівлі-продажу іноземної валюти на міжбанківському ринку є безготівковими. Починаючи з 2008 року, спостерігається стрімка тенденція до зростання обсягів безготівкових операцій у загальній структурі операцій міжбанківського валютного ринку. Так, обсяги безготівкових операцій у 2012 році зросли порівняно з 2011 роком майже у 2,5 рази. В той час як на готівковому ринку ситуація залишилась фактично без змін.

У січні 2012 року на валютному ринку попит на іноземну валюту домінував над її пропозицією. Це зумовило необхідність присутності Національного банку на ринку та вплинуло на формування від'ємного сальдо його валютних інтервенцій.

Проте, упродовж лютого-березня попит на іноземну валюту на валютному ринку поступово знижувався, і Національний банк із середини січня припинив проведення інтервенцій з продажу іноземної валюти для підтримки обмінного курсу гривні, а згодом (у березні) перейшов до купівлі валюти для поповнення валютних резервів. У цілому за I квартал 2012 року сальдо інтервенцій Національного банку на валютному ринку було від'ємним і становило 0,8 млрд. дол. США в еквіваленті [6].

Однак, вже з другої половини травня під впливом негативних зовнішніх чинників на валютному ринку України спостерігалось зростання валютного попиту. За цих умов Національний банк здійснював на міжбанківському валютному ринку операції як з продажу, так і з купівлі іноземної валюти. У цілому за перше півріччя 2012 року сальдо інтервенцій Національного банку на валютному ринку було від'ємним і становило 1,3 млрд. дол. США (в еквіваленті) з урахуванням підтримки платежів НАК «Нафтогаз України» за імпортований газ [7].

За підсумками періоду січень-вересень сальдо валютних інтервенцій Національного банку України було від'ємним і становило 3,6 млрд. дол. США (в еквіваленті). Проте, частка операцій Національного банку в загальному обсязі міжбанківського валютного ринку була значно меншою (2,9%), ніж у відповідному періоді 2011 року.

Серед банків лідируючі позиції у проведенні валютних операцій на міжбанківському ринку у 2011 році зайняли два державних банки (ПАТ «Ощадбанк» та ПАТ «Укресімбанк») і ПАТ «Райффайзен Банк Аваль». Так, ПАТ «Ощадбанк»

протягом 2011 року отримав дохід від проведених міжбанківських операцій ФОРЕКС в сумі 16 920,78 тис. грн [8]. Позитивний результат від торгівлі іноземною валютою ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» склав 160 744 тис. грн, а негативний результат від переоцінки іноземної валюти становив 58 073 тис. грн [10].

Упродовж останніх декілька років ПАТ «Укресімбанк» є одним з провідних операторів на внутрішньому міжбанківському ринку України за обсягами та рівнем отриманих доходів. Так, у 2011 році обсяг операцій на внутрішньому валютному ринку становив близько 117,6 млрд. грн, на міжбанківському форексному ринку – близько 167,8 млрд. грн, що значно перевищує обсяг 2010 року. Загальний обсяг операцій на міжнародному валютному ринку становив приблизно 517 млрд. грн [13].

Надзвичайно важливу роль валютний ринок відіграє в економіці перехідного періоду. При цьому ринкове перетворення економіки повинне передбачати розвиток внутрішнього валютного ринку на основі поступової лібералізації валютних відносин при одночасній активізації ринкових важелів державного регулювання цього ринку.

Основними перепонами розвитку міжбанківського валютного ринку, на нашу думку, є: по-перше, наявність тенденцій до поступової девальвації гривні стосовно іноземних валют, що негативно впливає на розвиток країни в цілому і темпи інфляції в країні в майбутньому; по-друге, підвищений попит у населення на іноземну валюту, який пов'язаний з недовірою до національної грошової одиниці, спричиняє підвищення рівня доларизації в країні; по-третє, зарегульованість функціонування валютного ринку. При цьому варто враховувати вимоги МВФ щодо здійснення лібералізації валютної політики, що проводиться НБУ, та впровадження плаваючих валютних курсів.

До числа заходів, які варто спрямувати на подальший розвиток та вдосконалення валютного ринку України, є:

- зменшення ролі центрального банку як маркет-мейкера, включаючи встановлення ним курсів купівлі та продажу, тому що виконання подібної функції зменшує сферу діяльності інших учасників ринку. Замість цього центральний банк може стимулювати розвиток ринку, скоротивши до мінімуму власні операції з банками та приймаючи ринкові ціни, що сформувалися;
- збільшення обсягу ринкової інформації про джерела іноземної валюти та її використання, а також про тенденції зміни платіжного балансу країни для того, щоб учасники ринку могли сформувати власну обґрунтовану думку про валютний курс і майбутню грошово-кредитну політику й ефективно оцінювати валютні курси;
- розробка НБУ спеціальної політики, що визначає мету, терміни й обсяги валютних інтервенцій для ефективного регулювання попиту та пропозиції на валютному ринку;
- поступове скасування правил, що обмежують ринкову діяльність, таких як податки і додаткові збори з валютних операцій, а також обмеження на міжбанківські угоди;
- максимально можлива лібералізація системи валютного регулювання та валютного контролю;
- уніфікація та спрощення валютного законодавства, недопущення частих або спеціальних змін. Чітко встановлені, прості та зрозумілі закони і норми валютного регулювання дозволять підвищити прозорість ринку і зменшити операційні витрати;
- сприяння розвитку ринку інструментів хеджування ризику (валютних деривативів) шляхом поступового скасування заборони та контролю над проведенням строкових валютних операцій [3].

Розвиток національного валютного ринку та діяльності на ньому комерційних банків можна охарактеризувати як шлях до поетапної лібералізації з активним поєднанням адміністративних та економічних важелів державного регулювання. При

чому, переважна більшість обмежень, які мали місце на тому чи іншому етапі розвитку, були достатньо об'єктивно обумовленими та сприяли обмеженню наявних дестабілізуючих факторів.

Варто також зазначити, що розвиток валютних операцій – досить актуальне питання, оскільки ці операції можуть бути не лише джерелом додаткового прибутку для банків, але й інструментом хеджування (страхування) валютного ризику, механізмом надання додаткових послуг клієнтам банку, значною мірою сприяти підтримці курсу національної валюти, виходу українських банків на міжнародний рівень, збільшенню надходжень до бюджету країни, але з іншої сторони і отримання значних збитків від прийняття неефективних та некомпетентних рішень [9].

На сучасному етапі розвитку системи регулювання та контролю валютних операцій в Україні, поряд з іншими, одним із найактуальніших завдань є адаптація національної системи валютного регулювання і контролю до умов інтернаціоналізації економічних зв'язків та глобалізації міжнародних фінансових відносин. Через це залишається суперечність між тенденцією до поширення заходів жорсткого валютного контролю з боку держави і необхідністю його лібералізації для поживлення ділової активності та глибшої інтеграції до світових фінансових і товарних ринків.

З метою реалізації стратегії діяльності банків на валютному ринку доцільно розробити концепцію власної валютної політики, завдяки якій повинна визначатись перспектива розвитку здійснюваних валютних операцій, розробляється основа для прийняття управлінських рішень щодо майбутніх секторів ринку, банківських продуктів та послуг, асортименту операцій, прибутковості і рівня ризику.

Аналіз валютних операцій комерційних банків в умовах інтеграції внутрішнього валютного ринку у світовий засвідчує, що на сучасному етапі розвитку особливої актуальності в банківському менеджменті набувають проблеми комплексного управління ризиками й організації внутрішнього контролю за ними [9].

Кожен банк, який бачить себе активним учасником валютного ринку, будуючи власну систему ризик-менеджменту, повинен розраховувати взаємозв'язок між вартістю та ризиком з метою визначення впливу щоденної зміни валютних курсів на рівень ризиковості операцій. Разом з тим, слід звернути увагу не те, що дана оцінка є допустимою лише для невеликих часових інтервалів, крім того, її точність знижується із збільшенням часового горизонту, у зв'язку з чим сфера її застосування не може поширюватись на довготривале прогнозування валютних курсів.

Як вже неодноразово наголошувалось, є необхідність вдосконалення нормативно-правової бази регулювання валютних відносин в Україні. Разом із прийняттям відповідного Закону щодо валютного регулювання та контролю, одним із можливих напрямків вирішення проблеми правового регулювання валютних операцій вітчизняних банків є розробка та прийняття Банківського кодексу України, в якому були б детально описані відносини між банківською установою та її клієнтами. Таким чином, вдасться обґрунтувати зрозумілі підходи до вирішення проблем визначення та правового регулювання банківських валютних відносин. Крім цього, альтернативним або доповнюючим кроком могла б стати розробка кодифікованого акту з валютних відносин, у якому окремий блок питань присвячувався банківським операціям в іноземній валюті.

Необхідна підтримка строкового сегменту валютного ринку з боку органів влади, які сприятимуть зміцненню довіри до строкових валютних інструментів. Необхідно також створити інфраструктуру строкового ринку за цивілізованими стандартами, підкріплену адекватною законодавчою базою. Крім цього, держава в особі Національного банку може стати активним учасником такого ринку, підвищуючи, з одного боку, довіру до нього, а з іншого – укладаючи ті чи інші угоди, опосередковано демонструючи свої довгострокові наміри та бачення подальшого

розвитку національного валютного ринку [9].

Оскільки Україна перебуває в процесі інтеграції в світову економіку разом із лібералізаційними заходами щодо валютних відносин, Національний банк повинен залишатися ефективним регулятором валютного ринку, оскільки в кризових ситуаціях учасники ринку можуть спровокувати суттєвий кон'юнктурний дисбаланс, що й вимагає присутності ефективного регулюючого органу, який швидко й ефективно зможе зреагувати на негативні явища. Разом із тим, лібералізація валютних відносин, тенденція до зняття обмежень на валютні операції комерційних банків вимагають від центрального банку зменшення кількості адміністративних важелів регулювання ринку та розробки і вдосконалення ринкових інструментів валютної політики [9].

Позитивний ефект на розвиток міжбанківського валютного ринку матиме також введення плаваючих валютних курсів, оскільки це дасть змогу зменшити участь НБУ на ньому. Проте здійснення переходу на гнучкий режим курсоутворення повинно відбуватися на тлі загального економічного розвитку країни та контролю рівня інфляції [1, с. 112].

Розвитку валютного ринку України також сприятиме лібералізація валютного регулювання у сфері експортно-імпортних операцій, а саме: пом'якшення вимог щодо строків надходження виторгу за цими операціями, проведення інших валютних операцій підприємствами, а також зменшення загальної кількості операцій, що підлягають обов'язковому ліцензуванню, й надання їм повідомного характеру.

На даний час Національним банком розроблено комплекс заходів щодо поетапного переходу до гнучкого курсоутворення й поступової лібералізації валютного ринку, що має позитивно вплинути на розвиток валютного ринку. Ці заходи передбачають перехід у три етапи до режиму плаваючого курсу з поступовим розширенням валютного коридору з 5 до 15%, що повинен супроводжуватися зняттям вимог щодо строків надходження виторгу за операціями експортно-імпортних підприємств, лібералізацією операцій портфельного та прямого інвестування за кордон, активізацією короткострокових трансакцій та наданням дозволу на відкриття гривневих рахунків за кордоном [1, с. 113]. При цьому необхідне внесення відповідних змін до Декрету Кабінету Міністрів України "Про систему валютного регулювання і валютного контролю", а також до Закону України "Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті".

Висновки. Дослідивши сутність та основні характеристики валютного ринку, можна зробити такі висновки:

1. Валютний ринок являє собою певний економічний простір, на якому покупці та продавці валютних цінностей купують та продають їх за встановленою під дією попиту і пропозиції ціною.

2. Механізм функціонування валютного ринку України потребує вдосконалення у напрямку оптимізації методів встановлення валютного курсу національної грошової одиниці, лібералізації валютного законодавства для розширення можливостей суб'єктів ринку, а також адекватного реагування регулятора ринку в особі НБУ на виклики і загрози, пов'язані з підтримкою ділової активності та реалізацією грошово-кредитної політики в державі.

Література

1. Бодрова Н. Е. Валютний ринок України: стан, проблеми й перспективи / Н. Е. Бодрова // Вісник СумДУ. – 2012. № 1. – С. 102-113.
2. Дзюблук О. В. Валютна політика : [підручник] / О. В. Дзюблук. – К. : Знання, 2007. – 422 с.
3. Журавка Ф. О. Сучасні тенденції розвитку валютного ринку України [Електронний ресурс] / Ф. О. Журавка, І. О. Школьник. Режим доступу : <http://www.academy.sumy.ua>
4. Маслова С. О. Фінансовий ринок : [навч. посіб.] / С. О. Маслова, О. А. Опалов. – [2-е вид., випр.] – К. : Каравела, 2003. – 432 с.
5. Мозговий О. М. Міжнародні фінанси : навч. посіб. [Електронний ресурс] / О. М. Мозговий, Т. Є.

Оболєнська. – К.: КНЕУ, 2005. – 557 с. – Режим доступу : <http://pulib.if.ua/book/69>.

6. Монетарний огляд I квартал 2012 [Електронний ресурс] / Генеральний департамент грошово-кредитної політики. – НБУ, 2012. – С. 1-14. Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=114169>.

7. Монетарний огляд II квартал 2012 [Електронний ресурс] / Генеральний департамент грошово-кредитної політики. – НБУ, 2012. – С. 1-14. Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=119381>.

8. Ощадбанк Річний звіт 2011 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.oschadnybank.com>.

9. Портнова Г. О. Перспективи оптимізації операцій на міжбанківському валютному ринку України [Електронний ресурс] / Г. О. Портнова. Режим доступу : <http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream>.

10. Райффайзен банк Аваль Річний звіт 2011 [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.aval.ua/about/bank_reports.

11. Савлук М. І. Гроші та кредит : підруч. – [3-є вид., перероб. і доп.] / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін. - К. : КНЕУ, 2002. – 355 с.

12. Смолянська О. Ю. Фінансовий ринок : навч. посіб. / О. Ю. Смолянська. – К.: Центр, 2005. – 384 с.

13. УКРЕКСІМБАНК Річний звіт 2011 [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.eximb.com/img/app_links/1518.pdf.

14. Шелудько В. М. Фінансовий ринок : навч. посіб. / В. М. Шелудько. – [3-тє вид., випр. і доп.] – К.: Знання-Прес, 2008. – 535с.

Стаття надійшла до редакції 24.04.2013

References

1. Bodrova N. E. Valutnyi rynek Ukrainy: stan, problemy u perspektyvy (2012). *Visnyk SumDU*, 1, 102-113.

2. Dzubyuk O. V. *Valyutna polityka*. (2007). Kyiv: Znannya.

3. Zhuravka F. O., Shkolnyk I. O. Suchasni tendentsii rozvytku valutnoho rynku Ukrainy. Retrieved from <http://www.academy.sumy.ua>.

4. Maslova S. O., Opalov O. A. (2003). *Finansovyi rynek*. (2 ed.). Kyiv: Karavela.

5. Mozghovyi O. M., Obolenska T. Ye. (2005). *Mizhnarodni finansy*. Kyiv: KNEU. Retrieved from : <http://pulib.if.ua/book/69>.

6. Monetarnyi ohlyad I kvartal 2012. Heneralnyi departament hroshovo-kredytnoi polityky. Retrieved from <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=114169>.

7. Monetarnyi ohlyad II kvartal 2012. Heneralnyi departament hroshovo-kredytnoi polityky. Retrieved from <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=119381>.

8. Oshchadbank: Richnyi zvit 2011. Retrieved from <http://www.oschadnybank.com>.

9. Portnova G. O. Perspektivy optymizatsii operatsiy na mizhbankivskomu valutnomu rynku Ukrainy. Retrieved from <http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream>.

10. Rayffayzen bank Aval: Richnyi zvit 2011. Retrieved from http://www.aval.ua/about/bank_reports.

11. Savluk M. I., Moroz A. M., Pykhovkina M. F. (2002). *Hroshi ta kredyt* (3 ed.). Kyiv: KNEU.

12. Smolyanska O. Yu. (2005). *Finansovyi rynek*. Kyiv: Tsentr.

13. UKREKSIMBANK: Richnyi zvit 2011. Retrieved from http://www.eximb.com/img/app_links/1518.pdf.

14. Sheludko V. M. (2008). *Finansovyi rynek*. (3 ed.). Kyiv: Znannya-Pris.

Received 24.04.2013